

er det, at han har ledsaget begge Biografier med en Fortegnelse over de to Skribenters hele litterære Virksomhed, da en Mængde Artikler, ikke mindst Bidrag til Lokal- og Landbohistorie, grundede paa førstehaands Kildestudier, findes spredte i Aviser og Tidsskrifter. Det vilde derfor være en god Gerning, om historisk Samfund for Fyns Stift ved Lejlighed tog den Opgave op paa dette Grundlag at samle og udgive de bedste af disse hidtil altfor godt begravede Afhandlinger.

Hans Knudsen.

2. Bind af *Aalborg Stiftshospitals Historie*, indeholdende Stiftelsens almindelige Historie fra 1431—1852, er udkommet 1939, forfattet af Arkivar Dr. theol. Bjørn Kornerup. Om Bygningernes Historie og Anvendelse har Dr. Vilhelm Lorenzen tidligere udsendt et Bind. Takket være den ligelige Interesse, som Forf. her, ligesom i sine tidligere Værker, viser for baade aandelige og økonomiske Livsspørgsmaal, for baade Kirkehistorie og almindelig Samfundshistorie, er det lykkedes ham at skildre denne 500 Aar gamle Institutions Vækst og Udvikling paa en saa levende og alsidig Maade, at Skildringen samtidig bliver Tidshistorie og Danmarkshistorie. Det har sin store Interesse at følge, hvorledes en Stiftelse fra Helligaandshus og Helligaandskloster i katolsk Tid udvikler sig til Almindeligt Hospital for Stiftet, i det 16. og 17. Aarhundrede med udpræget kirkelig Karakter og præstelig Betjening, men fra det 18. Aarhundrede mere og mere til et Alderdomshjem under en borgerlig Forstander, dog naturligvis stadig med en Hospitalspræst knyttet dertil. Naar Fremstillingen slutter med Aaret 1852, er det, fordi Stiftshospitalet i dette Aar fik sin nye Fundats, der i mange Henseender havde Fundatsen for Hospitalet i Nykøbing Falster af 1834 som Forbillede, og som endnu har principiel Gyldighed for Aalborg Stiftshospitals Virksomhed.

Naar Talen er om saadan en gammel Institution, med Rødder tilbage i Senkatolicismens Dage, vil der for den kyndige Historiker være mange Muligheder for at demonstrere skiftende Tiders Kaar og Grundideer i Beskrivelsen af dens Udvikling. Der fører fra saadan et gammelt Centrum utallige Traade ud til de mest forskelligartede Omraader af Samfundslivet i offentlig Forsorg, kristelig Barmhjertighed, Godsadministration, Forholdet mellem lokal og central Administration, Sjælesorg og Lægebehandling, Krisetider, Krigshærgninger, Handelsforhold og Skoleforhold — mange betydningsfulde Omraader er det muligt at komme ind paa, og det maa siges til Forfatterens Ros, at, som den kyndige

og alsidige Historiker han er, saa lykkes det ham at udnytte disse frugtbare Muligheder saa langt som den Plads, der er stillet til hans Raadighed, har tilladt det.

Aalborg Helligaandshus synes i sin Oprindelse 1431 at være en Slags Familiestiftelse, men bliver tidlig ændret efter de Regler, der gjaldt for Helligaandshospitalet i Lübeck. Men snart bliver Stiftelsen optaget som Kloster under Helligaandsordenen, hvis Stormester var Prioren i San Spirito in Sassia i Rom. Begunstiget af flere kongelige og adelige Gavebreve, bl. a. paa St. Jørgensgaarden og dens Jorder udenfor Aalborg, vokser Klosterets Gods, og det bliver et anseeligt Dobbeltkloster for baade Brødre og Sostre. Til Trods for de sparsomme Kilder, lykkes det hist og her at tegne i et Glimt nogle af de skiftende Priorer, selvom de ikke staar saa klart for os som mange af de senere Forstandere. Baade det lutherske Røre og Skipper Clements »oprørske Handel« ramte Klosteret haardt, og der tiltrængtes ikke ringe Navigationsevne hos Forstanderne, dersom Skuden skulde bringes frelst igennem disse vanskelige Farvande.

Med Enevælden trænges Repræsentanterne for Magistraten ganske tilbage fra Tilsynet med Stiftelsen, som nu overgaar til Stiftsovrigheden, Biskop og Stiftamtmand; men til Gengæld bliver det efterhaanden udprægede Patriciere, som nu og da kunde avancere fra Hospitalsforstandere til Borgmestre, der kommer til at styre Stiftelsen, hvilket ofte blev til Fordel for dens Økonomi, og efter store Godssalg i 1760'erne kunde meget store Kapitaler henlægges til Stiftelsens Konsolidering. Tiden 1795—1812 er en udpræget Reformperiode med nye store Bortsalg af Bøndergods og Tiender, med indgribende Moderniseringer af Bygningerne, herunder bl. a. ogsaa af Stiftets Daarekiste.

Samtidig med at Hospitalsforstanderens Stilling blev en mere underordnet, paa Grund af en kraftig Lønnedskæring, blev Lemmernes sociale Standard en Del højere, idet de ikke rekruteredes fra »den ringere Almueklasse«, men især blandt Personer af Middelstanden eller blandt mindre offentlige Bestillingsmænd, »saa som Skolelærere og Toldbetjente«. Allerede 1852 raadede Stiftelsen over en Formue paa ca. 100.000 Rdl. Det er derfor naturligt, at Forstanderen i mere end 100 Aar var Prokurator eller Sagfører, og Stiftelsens Formue er i Øjeblikket over 1½ Million. Dr. Kornerups Forgænger som Stiftshospitalets Historiker var Forstanderen Hans Peter Barfod, der tillige var den første Udgiver af Søren Kierkegaards efterladte Papirer.

Svend Aakjær.